

Myślenie według zasady dźwigni polega na poszukiwaniu punktu oparcia umożliwiającego uzyskanie bardzo dużych efektów pomimo użycia ograniczonych sił i zasobów. „Siedem dźwigni skutecznej profilaktyki” to siedem punktów oparcia, siedem aspektów rzeczywistości, od których w największym stopniu zależy efektywność działania w obszarze profilaktyki i wychowania.

DŹWIGNIA PIERWSZA

Kieruj uwagę na to, co dobre

(wtedy znajdziesz lepsze rozwiązania problemów)

Ta dźwignia świadomości wpływu informacji na motywację i twórcze poszukiwanie rozwiązań. Pozytywne informacje o młodzieży i o potencjale wychowawczym społeczności lokalnej są najlepszym punktem wyjścia do poszukiwania twórczych rozwiązań problemów. Fakt, że większość młodzieży gimnazjalnej nie podejmuje zachowań ryzykownych i nie ulega zagrożeniom, jest taką pozytywną informacją. Koncentracja uwagi na tego typu faktach uruchamia tor myślenia: „Co mogę zrobić, by jeszcze więcej młodzieży rozwijało swój potencjał, żyło zdrowo, pociągało za sobą innych?”

DŹWIGNIA DRUGA

O zachowaniach problemowych i profilaktyce myśl w sposób zintegrowany

(wtedy rozwiązania będą całościowe, a nakłady ekonomiczne)

Podejście oparte na „drugiej dźwigni skutecznej profilaktyki” wykorzystuje fakt, że wiele czynników powiązanych jest jednocześnie z występowaniem różnych zachowań ryzykownych z różnych obszarów. Wzmacnianie czynników chroniących i osłabianie czynników ryzyka jednego problemu należy rozpatrywać w kontekście wpływu tego czynnika także na inne problemy.

Podejście całościowe i zintegrowane może być źródłem oszczędności i znacznego zwiększenia efektywności wydatków publicznych na cele profilaktyki. Uwzględnienie w gminnej strategii takich działań, które wzmacniają czynniki chroniące i osłabiają czynniki ryzyka powiązane nie z jednym, a z wieloma zagrożeniami, powoduje, że złotówka wydana na dane działanie przynosi zwielokrotniony efekt.

DŹWIGNIA TRZECIA

Bazuj na zasobach społeczności lokalnej

(szanując je, zyskujesz potężnych sojuszników)

Bazowanie na zasobach lokalnych jest najbardziej racjonalnym i efektywnym podejściem. Wystarczy przeanalizować i powiązać kilka faktów. Relacje z rodzicami, religijność i dobra atmosfera w szkole i klasie są udowodnionymi czynnikami chroniącymi, które zapobiegają

wielu zagrożeniom i zachowaniom ryzykownym jednocześnie. Stanowią one ważne zasoby każdej społeczności lokalnej. Dodatkowo codzienna opieka i wychowywanie dziecka przez rodziców to wysiłek i „koszt” rodziny, a nie gminy i państwa. Również funkcjonowanie organizacji religijnych w zakresie ich podstawowej misji odbywa się bez nakładów finansowych ze strony samorządu. Podejście oparte na szacunku do naturalnych zasobów społecznych sprzyja rozwojowi kapitału społecznego, zapobiega konfliktom i buduje szeroki pozytywny front wokół działań profilaktycznych i wychowawczych.

DŹWIGNIA CZWARTA

Buduj na wartościach i marzeniach młodzieży

(wtedy przyjmą zdrowy styl życia jako środek do ważnych dla nich celów)
Zrozumienie znaczenia aspiracji życiowych, wartości i duchowości młodzieży pozwala na wykorzystanie w profilaktyce związanych z nimi bardzo silnych i głębokich motywacji. Brak wsparcia otoczenia lub gorzkie doświadczenia rozczarowań życiowych mogą te marzenia przykryć warstwą lęków i obaw. Z wielu badań wynika, że aspiracje młodych ludzi kierują się w największym stopniu ku sprawom i celom głębokim – tym, które są związane z najważniejszymi więziami międzyludzkimi, a jednocześnie wiążą się ze sprawami mogącymi nadać dorosłemu życiu cel i sens.

Wspieranie realizacji marzeń młodzieży dotyczących stworzenia w przyszłości szczęśliwej rodziny oraz rozwoju pasji i zainteresowań młodych ludzi, które przygotowują ich do życia zawodowego, to ważny poziom, który można wykorzystać do jednoczenia wysiłków różnych podmiotów w społeczności lokalnej. Programy profilaktyczne nawiązujące do takich motywacji są przez ich adresatów dobrze odbierane, i to nawet wtedy, gdy przekaz tych programów stawia przed młodzieżą bardzo trudne wyzwania związane ze zdrowym stylem życia.

DŹWIGNIA PIĄTA

Walcz o to, by wychowanie i profilaktyka były priorytetem rozwojowym

(ludzi, którzy myślą podobnie, jest więcej niż myślisz)

W nazwie „piątej dźwigni skutecznej profilaktyki” używamy terminu „priorytet rozwojowy”. Traktowanie wychowania i profilaktyki problemów młodzieży, jako priorytetu jest warunkiem rozwoju i powinno być wpisane jako priorytet do strategii rozwoju gminy i strategii rozwoju Polski. Dlatego też, każdy kto się zajmuje profilaktyką posiada bardzo ważną rolę społeczną. Traktowanie jakiejś dziedziny jako priorytetowej stwarza warunki i zielone światło dla działań, ułatwia znajdowanie środków, umożliwia realizację istotnych celów z tej dziedziny niezależnie

od trudności i barier. Dlatego ważne jest aby mówić o znaczeniu profilaktyki i wychowania oraz pokazywać koszty społeczne i finansowe konsekwencji zachowań ryzykownych.

DŹWIGNIA SZÓSTA

Tworząc strategię, szukaj maksymalnych efektów przy optymalnych kosztach

(wtedy włożony wysiłek ma największy sens)

Optymalne koszty to nie najniższe koszty, ale najtańszy sposób uzyskania maksymalnych efektów. W dziedzinie profilaktyki efektem, który chcemy osiągnąć, jest zdecydowane ograniczenie skali wielu różnych zachowań ryzykownych i problemów młodzieży w całej społeczności lokalnej. Do osiągnięcia tego efektu w sposób jak najbardziej ekonomiczny prowadzi zastosowanie zasady ekonomii profilaktyki. Mówi ona o tym, że maksymalny efekt przy optymalnych kosztach możemy uzyskać przez połączenie dwóch czynników: kompleksowej skuteczności działań i ich szerokiej implementacji. Stosując tę dźwignię, trzeba sobie zadać dwa pytania praktyczne; jak stworzyć strategię o kompleksowej skuteczności oraz jak ją wdrożyć na szeroką skalę w sposób najbardziej ekonomiczny. Pomocą w szukaniu odpowiedzi na te pytania mogą być zawarte w *Vademecum* tabele ułatwiające opracowanie lokalnej strategii profilaktycznej.

DŹWIGNIA SIÓDMA

Angażuj we współpracę ludzi z pasją i zamiłowaniem do młodzieży

(zespół ludzi z pasją osiąga wielkie cele i się nie wypala)

Strategia ta nie byłaby pełna, gdyby nie ostatnia, siódma dźwignia, która mówi o znaczeniu, jakie dla lokalnego systemu profilaktyki mają ludzie, którzy tworzą wizję tego systemu oraz realizują wynikający z niej program i którzy, w razie potrzeby, są gotowi dążyć do celu wytrwale walcząc z przeciwnościami i barierami.

Kluczowe znaczenie ma połączenie dwóch wartości: pozytywnego, życzliwego stosunku do młodzieży i szczerego zaangażowania w działanie na rzecz młodych ludzi. Profesjonalizm, wysokie kompetencje i odpowiednie kwalifikacje formalne – to atuty, które mogą się najpełniej objawić, gdy dopełniają zapał i zaangażowanie wyrastające z życzliwości dla młodzieży.

„Siedem dźwigni skutecznej profilaktyki” to sposób myślenia, który może stać się podstawą do formowania lokalnych zespołów współdziałających na rzecz wychowania młodzieży, tym bardziej, że cała filozofia niniejszego *Vademecum* opiera się na dostrzeganiu i wzmacnianiu zasobów w sposób naturalny obecnych w społecznościach lokalnych.